

MAŠA SKUPNOST

glasilo SZDL Ljubljana moste-polje

25. Maj

UMETNIŠKA PRILOGA

III. LETNIK — 1. ŠTEVILKA
JANUAR 1978

To številko
posvečamo
100-letnici rojstva
Otona
Župančiča

Pred slovenskim kulturnim praznikom

KNJIGA IN MI

V naši javnosti je stekla široka razprava za izboljšanje družbenega in ekonomskega položaja knjige. Sprožila jo je republiška konferenca SZDL. Leto 1977 je bilo sploh značilno po pogovorih o knjigi in o njenem mestu v naši samoupravni družbi. Tudi akcija Zveze komunistov ČLOVEK, DELO, KULTURA je imela osnovni namen izboljšati naš odnos do knjige na vseh ravneh. V vseh pogovorih, ki so obravnavali položaj pisateljev, založništva, knjižničarstva in bralcev pod skupnim naslovom KNJIGA IŠČE BRALCA, BRALEC IŠČE KNJIGO je izstopilo osrednje vprašanje, in sicer pomanjkanje naše bralne kulture.

Vsi analitični kazalci so potrdili, da premalo uporabljamo knjigo in da se vse preveč zatekamo k drugim medijem: radiu, televiziji, dnevnemu tisku, pogovorom in sestankarstvu. Nasprotno pa vedno bolj spoznavamo, da je knjiga še vedno ostala glavni vir človekovih spoznanj, informacij, njegovega znanja in kulture.

Vsi pogovori o knjigi, ki so bili v zadnjih letih in bodo še v letošnjem letu o tem, da se vrnemo h knjigi, da se s knjigo v roki izobražujemo in duhovno bogatimo, niso prišli slučajno. Stopnja razvoja naše samoupravne družbe terja to živo potrebo po znanju, po etičnih in kulturnih odnosih med ljudmi.

Urejanje medčloveških odnosov je dokaj zapleteno in odgovorno dejanje tako na delovnem mestu in v krajevni skupnosti kot doma v družini. Od nas zahteva več razmišljanja in osebne zrelosti, ki si je ne moremo pridobiti samo na sestankih in pogovorih. Vrniti se moramo h knjigi, k izviru človekovega znanja in vedenja o svetu, ki nas obdaja, v njem živimo in delamo. Za konec še to: Če je že starejša generacija delno

odtujena od knjige, napravimo vse, da se bodo mlajše generacije vedno intenzivneje usmerjale h knjigi in z njeno

pomočjo bogatile same sebe in odnose med ljudmi.

A. V.

Jaz sem
globokih
korenin,
vem, da
sem svoje
zemlje sin,
zato se ne
bojim daljin
Oton Župančič

»Prijateljice imam, katerih družba mi je nad vse draga. Iz vseh dežel in vseh časov prihajajo in čeprav jih je njihova učenost obsula s častmi, je vendarle tako lahko občevati z njimi, saj so mi zmeraj na voljo. Lahko jih sprejemem ali pa se odpozem njihovi družbi, kakor mi je ravno všeč. Nikoli me ne nadlegujejo, a so vedno pripravljene odgovoriti na vsa vprašanja, ki jim jih postavljam. Ene pripovedujejo o dogodkih preteklih dni, druge pa mi odkrivajo skrivnosti prirode. Nekatere me učijo, kako naj živim, druge

zopet, kako naj umrem. Nekatere mi odgovarjajo skrbi in sodbujačo mojega duha, kadar klone, druge pa krepijo moj um in mu modro svetujejo, kako naj ukazujem svojim željam ter se postavim na svoje noge. Razkrivajo mi različne panoge umetnosti in znanosti. Na njihovo pomoč pri pridobivanju znanja o najtežjih vprašanjih se lahko brez skrbi zanesem.«

Francesco Petrarca
1304—1374
(izbral A. V.)

NAŠI LJUDJE IN NJIHOVA DELA

VIKTOR KONJAR se je rodil l. 1935 v Ljubljani. Po osnovni šoli (v izgnanstvu in v Celju) je obiskoval gimnazijo v Celju, Kranju in v Ljubljani, kjer je l. 1953 maturiral in se vpisal na germanistiko. Diplomol. st. je opravil l. 1962, a že od l. 1957 je bil novinar pri RTV Ljubljana. Od l. 1959 je delal na več področjih ZKPO v Ljubljani — med drugim je bil sredi 60-ih let tudi predsednik Ob ZKPO Moste-Polje, ko je tedaj stanoval na Kodeljevem in vmes odslužil vojaški rok — sourejal ali urejal je več literarnih revij, zadnja leta tudi filmsko revijo Ekran, bil v letih 1975—77 direktor zavoda Pionirski dom, sedaj pa se vedno bolj usmerja v umetniško izpovedno pisanje.

Prvič je nastopil s pesmijo leta 1951 v bežigranskem gimnazijskem listu Mladi obrazi (tudi urejal ga je), pa nadaljeval tudi s prozo v različnih literarnih listih in drugih periodikah. Doslej je izdal l. 1959 knjigo proze Vrni se, življenje in l. 1962 pesniško zbirko ODMEVI SAMOTNEGA JUTRA. Mnogo je pisal za ZPKO (zlasti o kulturnih tribunah), za radio (literarne recenzije, radijska šola, mladinske oddaje), ter prevajal iz angleškega jezika (Peter Abrahams. Divji pohod, 1960; Mary Renault. Kralj mora umreti, 1961; M. Renault. Bik iz morja, 1965) in iz srbohrvaščine (npr. za zbornik Prva proletarska, 1966). Sedaj prevaja George Elliotove Middlemarch.

Z našo občino sicer umetniško ni zaživel, a iz pesniške zbirke, ki je izšla v letih njegovega bivanja na Kodeljevem, naj povzamemo troje pesmi.

Brat moj, midva sva pijanca
pred točilnimi mizami upanja.
Najina cesta
tone v globel,
nemo od brezvetrja.
Zrak,
ki ga dihava
dan na dan,
vojna po krvi
umrlih sanj,
zagrebenih v neki globeli
pod belimi oblaki
pričakovani.
Brat moj,
zakaj sva pijanca
pred točilnimi mizami upanja?

Ob leni vodi so košate vrbe.
Med zrelo travo cvetje rdi.
Pod kupolo avgustovskega sonca
nemirni, vroči zrak puhti.

Nebo se sklanja in do zemlje pada.
Zgubljeni ptič samoto preleti.
Ob leni vodi so košate vrbe
in zrak drhti.

Živi za mojo bodočnost,
za moje
sinjim cestam
predano
življenje.
Ne bova odšla iskat vrhov,
ki so mnogim cilj.
Kot kaplji
v dnu širokega toka
bova tekla
v brezkončju vod,
samo kot prizvok,
velikih stopinj.
Živi za mojo bodočnost,
za najino cesto
v svet.
Vanj bova šla,
pozabit,
da sva neznatna
— živet.

»Osel gre le enkrat na led.« —
Baš to je oslovstvo!
Modrec ve: danes sem pal, jutri
bom plesal po njem.
Oton Župančič — Taka je

Živeti — umreti je usoda naša,
a cilj nam je visoko posajen!
Glej to drevo: za usodo nič ne vpraša,
a večno se bori za svoj namen...
Oton Župančič
— Med ostrnicami

Ko nič več nočeš zase,
iz srca ti roža izrase.
Oton Župančič
— Kolednica mladinskih brigad

foto Stojko

FRANC ŠKOFIČ iz Zg. Kašlja (rodil se je leta 1848, umrl v Škofji Loki leta 1892) je bil po poklicu pravnik. Pripadal je Jurčičevemu krogu, mu pomagal ob konfiskacijah časopisa Slovenski narod leta 1875 ter kot član skupine pisal ostre, pravno neoporečne uvodnike. Kasneje je pisal tudi krajše strokovne razprave in poljudne sestavke ter bil med ustanovitelji društva Pravniki.

Na enakih narodnostno in družbeno radikalnih osnovah je pisal tudi gledališka dela. Poleg sodobne komedije v treh dejanjih Mari in enodejanke Srenjski možje (ostala v rokopisu) je najbolj znana njegova zgodovinska drama iz puntarskih časov v petih dejanjih

GOSPOD S PRESEKA

Objavljamo zadnja dva prizora iz petega dejanja.

Gospod s Preseka (prihaja z golim mečem v roki): Pustite ga! (Odstopijo.) Imate vse?

Prvi hlapec: Eden je ušel — drugi je mrtev v veži, a kovač Ivan Žar je tukaj.

Gospod: Kukavice — eden med tremi vam uide. Za to junaštvo dobite plači po plečih.

Prvi hlapec: Noč je, gospod, in tema ga je skrila našim očem. Spoznali nismo, kdo je naš, kdo napadalec.

Gospod: Povej, kovač, kaj si zblaznel, da si me hotel pobiti v mojem domu, tukaj v sredi moje moči?

Ivan Žar: Sredi tvoje moči! Da se nisi skrtil kot strašljivec, ubil bi ti bil glavo kakor ilnat črepi-njo. Vsi tvoji sužnji bi te ne rešili!

Gospod: Zakaj pa si tako razjarjen name in razsrjen?

Ivan Žar: To še vprašuješ, volk siloviti! Vero očetov jemlješ ljudem in bičati jih daješ v novo cerkev. Mene si k smrti obsodil, ker se nisem dal zbičati vanjo. Pregarjal si me, da sem se potikal med zvermi v skalovju. Mino si zapeljal, nevesto mojo, s sleparskimi obeti in potem jo sramotno zapustil. Koče pališ ljudem in starce pobijaš. Nihče ni pred teboj varen življenja in imetja. Te grehote sem ti hotel ustaviti. Sebe sem branil, sosede, ko sem te prišel morit. Ali usoda te hoče

huje kaznovati, ker ni pustila, da bi te bil ubil. Ne uideš ji, ne!

Gospod: No, zdaj vem. Povej, če še česa želiš! Ivan Žar, zadnja ura ti bije. Le povej, potlej te precej obesimo. Prinesite vrvi! (Hlapec gre po vrv.)

Ivan Žar: Jaz imam samo eno željo: — da bi tebe mogel na nož nasaditi. Žal, da te ne morem več, ranjen sem, brez orožja in tvoji gonjači so me ujeli.

Gospod: Nu, vidiš, ta želja se ti ne izpolni.

Ivan Žar: Maščevalec bo zame vstal. Ne eden: sto, tisoč jih pride, katere zdaj mučiš ti in tvoji drugovi, ter vam razsujajo gradove nad glavami. Vi boste prosili milost, jaz je ne prosim, ker zver podivjana nima milosti. Niti vi je ne naj-dete.

Gospod: Glej, kako znaš prerokovati! Čuvati hočemo, da se ne zgodi, kar praviš. Ganiti se ne bo smel podložnik, kaj še za orožje prijeti. Kazati hočemo, da smo gospodje. A ljudstvo ve, da brez nas ne more živeti, ker samo mi ga varujemo sovražnika — tudi takih zapeljivcev in podpihovalcev, kakršni si ti. Hlapci, obesite ga na vrata! (Hlapec prinese vrv.)

Ivan Žar: Živega me ne obesite. Z mrtvim pa storite, kar hočete — čutim, da umiram. (Pade in umrje.)

Gospod: Tudi mrtvega te hočem videti, da

visiš na kljuki. To je meni slast. Stran ž njim pa obesite ga!

Deseti prizor

(Prejšnji. Mina pride skozi dvoriščna vrata; nihče je ne opazi, ker se vsi pečajo s kovačem.)

Mina (plane proti gospodu): Saj sem vedela, da pridem še o pravem času. (Gospodu zasadi bodalo v hrbet.) Na — zadnji poljub od ljubice svoje!

Gospod (pade): Mina! — Pomagajte!

Mina: Taka smrt je zate, ris krvoloki! Ti si grozovito hladno zastrupil moje življenje, da je smrt boljša in lepša od takšnega življenja. Nož v hrbet — to pristoji takemu zapeljivcu.

Gospod: Zvežite jo — pomagajte! Oh, jaz umiram! (Umrje!)

Grajski pisar Veper: Umor, gospoda je umorila, besna je, primite jo!

Mina: Iztegnil se je! Nihče se me ne dotikaj! Oprostila sem to deželo ljute kače in zato ste mi hvalo dolžni. Osvetila sem tebe, kovač, in sama sebe z enim sunkom. Le mirno spi, kovač! Ti si me ljubil ali jaz sem izdala tvojo ljubezen za tega zapeljivca. Spokoriti se hočem. Od koče do koče pojdem pa pripovedovala bom krutost tega zločina in svarila ljudi pred njemu enakimi. Vi pa še dalje ostanite pasji služabniki, če hočete!

Prvi hlapec: Kruto si se maščevala.

Veper: Zato jo zvežite, kakor vam je rekel gospod. Le brž, hlapci moji!

Mina: Beži, pošast! Ti si kriv nesreče, ker si služil njegovi pohoti. Vendar smrti od tega bodala nisi vreden. Taka smrt je prečastna za podvodnika. Ti pogineš na gnoju ali za plotom in vsi te bodo zaničevali. Hlapci, če ste možje, ne služite več temu, ki je sam hlapec — ne služite več v tem gradu, ki je preklet — iščite si svobodo!

Drugi hlapec: Gospod je mrtev. Zapustimo grad — preklet je!

Veper: To je punt! Kazen vas zadane. Ostanite in storite, kar vam ukažem. Sedaj sem jaz gospod!

Prvi hlapec (vrže vrv iz rok): Res je, kar praviš, Mina. Niti jaz nočem več tukaj služiti. Za pomagalice svojih zločinov so nas imeli in mi smo ubogali iz navade. Sedaj ni gospoda na tem gradu. Jaz si vzamem svobodo.

Vsi hlapci: Mi tudi! (odidejo.)

Mina (pobere vrv ter jo vrže pisarju v obraz): Na, ti še pa obesi na to vrv, ki je bila namenjena kovaču — in bodi preklet!

Slikar in risar Vinko Novak

(rojen leta 1842 na Fužinah, umrl leta 1923 v Ljubljani)

se je že kot mlad trgovski pomočnik in kasneje trgovec v Ljubljani bavil z likovno dejavnostjo. Kasneje se je posvetil samo njej. Prek izredno natančnih risarskih reprodukcij — predvsem Valvasorjevega dela za Krajčev ponatis — se je usmeril v olja in akvarele. Znanе so njegove krajine in tihožitja iz Ljubljane in okolice, portreti in cerkvene slike.

Iz njegovega opusa nam za reprodukcijo ni uspelo dobiti niti enega olja, akvarela ali drugega dela. Zato pozivamo naše bralce, če kdo ve za nahajališče kakenga originala, da nam to sporoči. Objavljamo pa njegovo risbo iz Krajčeve izdaje Valvasorjeve Slave vojvodine Kranjske

Grad na Studencu
— Fužinski grad

Nekaj spominov na moje ilegalno delo v Mostah

Maja 1932. leta sem se zaposlil v takratni oljarni Hrovat v Zeleni jami. Leta 1936, ko so naši prostovoljci odhajali v Španijo v vrste revolucionarne armade smo v tovarni začeli zbirati prispevke za pomoč španskim borcem. Organizacijo zbiranja v tovarni je vodil tovariš Bajc, navzven pa smo bili povezani z nekim Jakom iz Šiške. Pozneje smo to svoje delovanje razširili na zbiranje denarne pomoči za tovarne zapornike v Bileči in Ivanjici. V okviru te organizacije, ki smo jo sprva imenovali Rdeča pomoč, nato Ljudska pomoč, smo širili med delavstvom tudi napredni tisk, brošure (npr. Rdeči signal) in drugo.

Prostovoljne prispevke so dajali vsi pri Hrovatu zaposleni, razen Karla Pavliča, Osenika in Libererja. Kadar sem zbiral prispevke, sem navadno oblekel črno srajco čez delovno bluzo, na kateri sem imel našit znak srpa in kladiva. Vsakomur sem samo pokazal ta znak in že je vedel, po kaj sem prišel. Ko sem že zapisal, sem zbrani denar oddajal nekemu Jaku iz Šiške.

V letih 1938—1939 je KP med moščanskim delavstvom razširila svoje politično delo. Tolmačila je svoj program, pridobivala nove člane

ter pojasnjevala politični položaj v svetu in nevarnost nove svetovne vojne. Ker je partija delovala v globoki ilegalni, je seveda organizirala sestanke z delavci na najbolj konspirativnih krajih. Spominjam se takega sestanka na Veliki planini; prisostvovali so mu tovariši Predikaka, Vlado Stopar, Emil Ščurk in drugi. Sodeloval sem tudi na sestanku, ki ga je vodila Vida Tomšič blizu naše tovarne v Taškarjevem gozdu.

Marca 1941. leta sem bil poklican v vojsko, v kateri pa je bilo že vidno njeno razpadanje. Ker smo bili že na ilegalnih sestankih poučeni o bližajoči se vojni in o naših nalogah v vojnih formacijah stare jugoslovanske vojske, smo bili tem bolj pozorni na njeno gibanje in razpoloženje v njej. Razpust vojske sem doživel v Višnji gori. Takoj smo začeli zbirati orožje in ga zakopavati, istočasno pa smo opisovali in risali kraje in skrivališča tega orožja. Pozneje je orožje pobral nek aktivist Nande (morda Hlebš s Hradeckega ceste) in ga izročil narodni zaščiti v okolici Lipoglav.

Po razpadu jugoslovanske vojske sem se vrnil na delo v oljarno HROVAT.

Maja 1941. leta smo bili sprejeti v članstvo KP

Emil Ščurk, Vlado Stopar in jaz. Tvorili smo partijsko celico v tovarni; sam sem prevzel funkcijo sekretarja. Takoj sem se povezal z aktivisti in Tonetom Dolinškom. Po njegovem nalogu smo začeli med delavci in na terenu zbirati orožje in municijo, saj je oboje marsikdo iz razpadle vojske prinesel domov; pa tudi po kasarnah in železniških vagonih je bilo možno zbrati večje količine orožja in municije. Pri tem je sodeloval tudi Jože Željani iz Slapničarjeve ulice.

V tem času in že prej smo zbirali tudi hrano za ilegalce. Spravljal sem jo na svojem domu. Tedaj sem stanoval v Mostah na Poljski poti št. 39. Skupaj z ženo Lojzko sva nudila stanovanje ilegalcem za sestanke, v njem sva skrivala tudi orožje in ilegalno literaturo, skratka vse, kar je bilo v tistih časih potrebno za organiziranje priprave na odpor proti okupatorju.

V začetku junija 1941 je bil izvoljen prvi rajonski odbor OF v Mostah. Za predsednika je bil imenovan Ivan Osenjak, za sekretarja Ivan Bratko, člani pa so bili Alojz Nussdorfer, Lojze Kovač, Dušan Zdravec, Jože Stopar, Ludvik Jezeršek, Anton Marinc, Pavel Pavšič, Martin Perme in Franc Cizelj. Moščanski rajonski odbor OF se je takoj lotil organiziranja mreže odborov na terenu in po tovarnah. Tako smo tudi v tovarni Hrovat pričeli ustanavljati OF, katere člani so postali vsi zanesljivi bivši sodelavci Rdeče oziroma Ljudske pomoči, vodstvo pa smo prevzeli člani partijske celice.

V rajonskem odboru sem od Lojzeta Kovača-Lajčija prevzel za nekaj časa funkcijo rajonskega blagajnika, za menoj pa je to delo opravljal Martin Perme. Sam sem po odločitvi te funkcije opravljal naloge v narodni zaščiti (NZ). Moji nadrejeni tovariši so bili Ivan Bratko, Lojze Nussdorfer, Tone Dolinšek in nazadnje Milan Česnik. Sestanke NZ smo imeli v Korytkovi ulici št. 7 in na Sv. Petra cesti. Imel sem stalno zvezo z Nandetom Hlebšem s Hradeckega ceste, s katerim sva organizirala prevoze orožja, po terenih skupine NZ in razne druge akcije. Milan Česnik nam je dajal direktive, kje vse moramo organizirati NZ, kako voditi zaprisege in akcije, ki jih je imela opravljati ta organizacija.

Moja specialna zadolžitev v NZ je bila dostava prepustnic za odhod v partizane. V tovarni Hrovat je bilo v tem času zaposlenih 98 delavcev. Mnogi med njimi so bili člani NZ. Spominjam se, da smo v tovarni po naročilu vodstva NZ Moste izdelovali trioglate naprave za prebadanje avtomobilskih gum in jih razme-

tavali po ulicah, posebno tam, kjer so običajno vozili okupatorjevi vojaški kamioni. Dalje smo onesposabljali vagone, ki so jih pipeljali na tovarniški tir, in sicer tako, da smo v osne ležaje vsipavali železne opilke. Izdelovali smo tudi ležaje za postelje, ki so jih naročali za bolnišnice, pa smo jih namenoma izdelovali takih dimenzij, da postelj ni bilo mogoče sestaviti. Tudi naročene mlatilnice so bile neuporabne, ker so bili nekateri sestavni deli nepravilno izdelani. Pri teh akcijah je poleg drugih mnogo sodeloval Franc Pavlica. Vse to ni bilo preprosto delo, ker je v tem času ostalo v tovarni le še 13 delavcev in je bilo kaj lahko hitreje najti krivce sabotažnih akcij.

Konec novembra 1941 me je na domu obiskal Vili Supan iz Ribniške ulice in mi naročil, da moram 1. decembra izobesiti na tovarniškem dimniku rdečo zastavo s peterokrako zvezdo. Nalogo sem ponoči opravil, naslednjega dne so domači gasilci zastavo s težavo sneli, delovodja Baloh pa jo je v veliki jezi zažgal.

Poleti 1941, ko Ljubljana še ni bila obdana z žico, smo aktivisti organizirali sestanke tudi zunaj Ljubljane. Tako smo se sestajali npr. v planinski koči v lškem Vintgarju. Koča pa je stala že na vojnem področju, kjer so bili partizani. Čeprav nas je bilo zbranih več tovarišic in tovarišev, je italijanska patrulja izbrala samo mene in upravnika koče tovariša Pintarja, ki je bil tudi naš somišljenik, in naju vklejnjena odgnala v ljubljanske zapore. Na intervencijo tovariša Perparja sva bila izpuščena.

Še danes mi je živo v spominu uspešna akcija, ki smo jo opravili po nalogu NZ: 3. februarja 1942 okrog 5. ure popoldne smo s skupino tovarišev — med njimi je bil tudi Nande Hlebš s Hradeckega ceste — zaplenili orožje in municijo na oddelku finančne kontrole na Bregu št. 6 v centru Ljubljane. Ko smo prišli v pisarno, je bil v njej samo starešina glavnega oddelka tovariš Uranič, ki pa je bil naš somišljenik. Pozvali smo ga, naj pokaže, kje imajo shranjeno orožje, nakar naj se obrne z obrazom k steni in dvigne roke. V omarah smo našli 42 pušk s pripadajočimi bajoneti, pasovi in torbicami, ter dva zaboja municije. Vse to smo na hitro zdevali v vreče, ki smo jih prinesli s seboj, in odnesli v avto, ki nas je čakal v bližini. Avto je bil iz mestne pilname. Šofer je zapeljal na mestno pristavo na Kodelevo. S pomočjo delavcev mestne pristave sem zvečer orožje vložil v cisterno za prevažanje gnojnice z dvojnimi dnom. Naslednje jutro sta jo delavca prepeljala na dvorišče Milana Hermela,

ki je bil tedaj komandant kodeljevske čete NZ. V cisterno so načrpal gnojnico ter jo odpeljali po Zaloški cesti čez blok proti Slapam. Fašisti na bloku so malo pomešali njeno vsebino, vendar ne pregloboko, tako da nam, ki smo oboroženi spremljali voz, ni bilo treba stopiti v akcijo.

Ves čas mojega delovanja v organizaciji NZ sem se sestajal s komandanti NZ in četami ter organiziral razne akcije, predvsem pa sem skrbel za pridobitev novih pripadnikov NZ, saj se je njihovo število vsakodnevno menjavalo. Nekateri tovariši so odhajali v partizane, druge pa so pobrale racije, zapori.

Tudi meni je postajalo ilegalno delo vsak dan težavnejše. Konec maja sem se odpeljal s tramvajem proti Šiški, kamor sem moral odnesti seznam s 75 imeni; za toliko tovarišev bi moral dobiti prepustnice za prehod čez blok v NOV. Pred Figovcem so italijanske patrulje tramvaj ustavile in nekaj nas potnikov aretirale. Med potjo sem seznam pojedel in tako preprečil vsakršno nevarnost za 75 ljudi.

Na prehodu v kasarniškem obzidju sta me stražarju pokazali dve delavki — ena iz tovarne Hribar, druga od Eiflerja. V tovarne sem večkrat prihajal v zvezi z NZ.

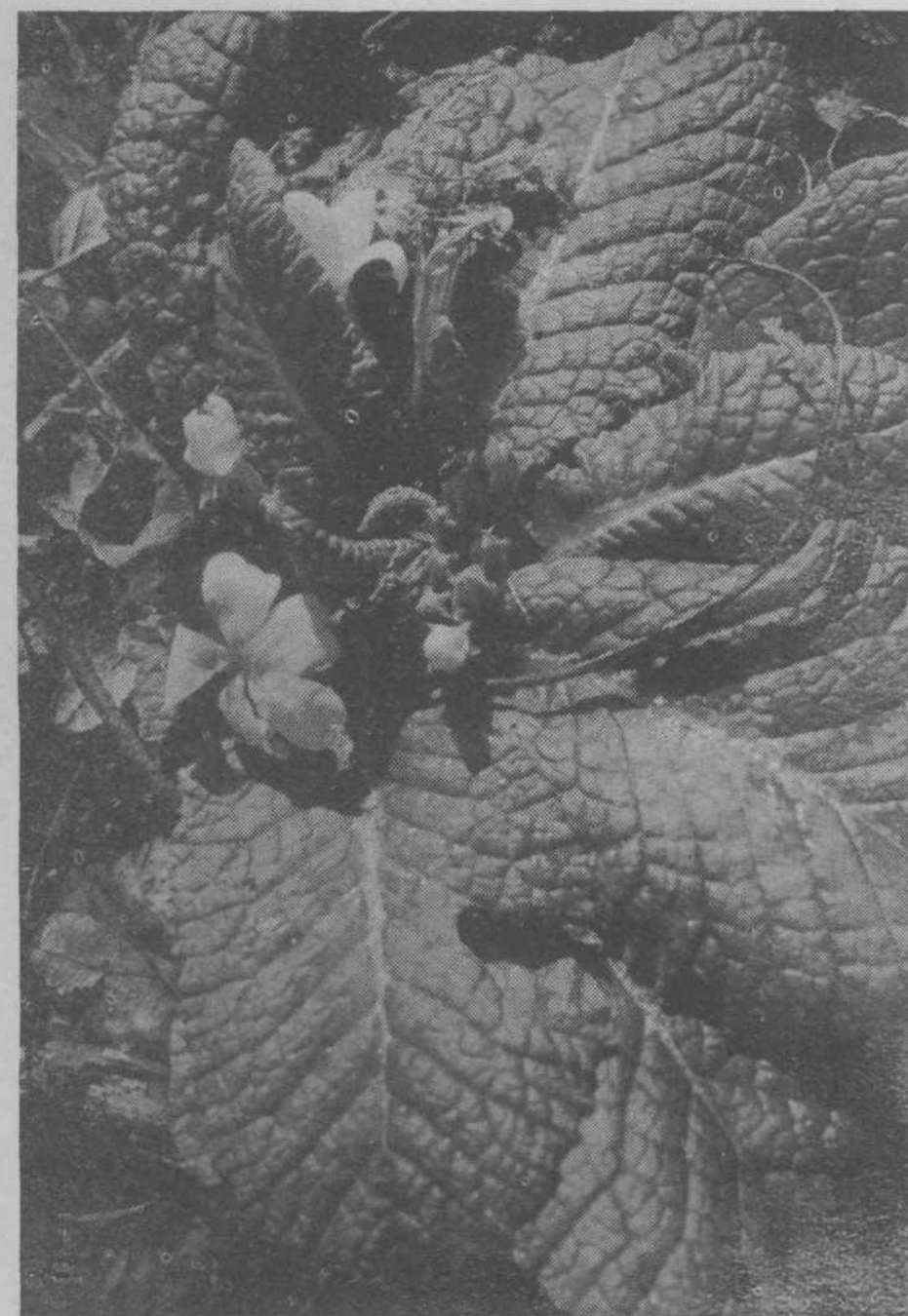
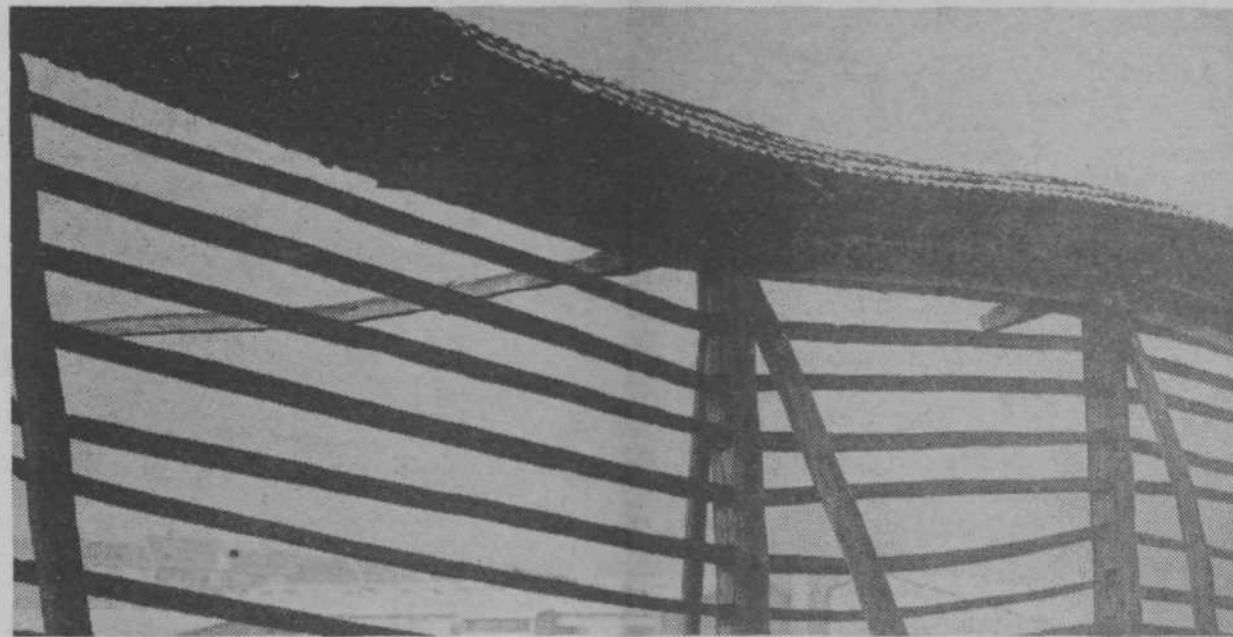
V zaporu sem bil večkrat zaslišan, pa tudi fotografiran z vseh strani. Kmalu sem bil izpuščen, a za seboj sem videl dva civilista, ki sta mi sledila. Izkoristil sem gnečo, skočil z drvečega tramvaja in se izgubil v vodmatskih ulicah.

Vedel sem, da je moje nadaljnje delo v nevarnosti. Zato sem se odločil, da odidem v NOV. Pri tovarišu Hlebšu na Hradeckega cesti sem osem dni čakal na odhod, nakar sem bil poslan v Sostro. V šolskem taborišču me je sprejel Ludvik Smrekar.

Referent za NZ na terenu pa je za menoj postal tovariš Anton Šušteršič.

DUŠAN ZDRAVEC

foto krožek OŠ Zalog

Prebudilo jo je sonce

foto Ivan Ropas

foto Hvastija

Dvajset let glasila osnovne šole Ketteja in Murna ISKRICE

Nič nenavadno, in vendar enkratno je bilo rojstvo Iskrice: Ob 40-letnici ustanovitve KPJ so se zaiskrile prvič v tedanji osnovni šoli ob Zaloški cesti trpkega spomina, a ponosnega spoznanja. Takole so zapisali učenci I. 1959-60.

Leto 1920. Mesec april... V teh dneh na Zaloški cesti zažarijo prve iskre prihajajoče svobode.

Leto 1941. Po Mostah ustanavljajo osvobodilno fronto. Iskre partizanske dejavnosti se krešajo po vseh tovarnah in terenih. Te iskre zagore v mogočen plamen narodnoosvobodilnega boja...

Leto 1945 zaživimo v svobodi.

Mi, sinovi in hčere naših očetov, hodimo v šolo, ki stoji ob nekdanji krvavi Zaloški cesti. Zato premisli, tovariš, kaj si dolžan kot pionir tem žrtvam, ki so dale življenja, da se ti svobodno učiš v slovenskem jeziku o marsičem novem v tej šoli. Premisli, tovariš, ali se učiš dovolj? Življenje terja od človeka mnogo. Za sebe se učiš, za vso skupnost. Ali se ponašaš dovolj lepo, ko hodiš po zgodovinski Zaloški cesti v šolo in domov? Peščica učencev, ki rada dela in o vsem tem premišlja,

zgrabi za delo. Zaiskre se prve iskrice. V spomin na vse krvave dogodke poklanjamo ob 40. obletnici KPJ naši mladini list z imenom ISKRICE in z željo, da bi tudi drugi naši mladi tovariši kresali iskrice za naše Iskrice in da bi te doživele še mnogo izdaj.

Res so jih doživele. Vsako leto so se iskrile in ko letos doživljajo že dvajseto pomlad, naj jim poleg čestitk zaželimo isto, kot so si sami zaželeli pred 20 leti: »Da bi doživele še mnogo izdaj!«

Kako pa so se iskrile, naj nam prikaže skromen izbor.

Kvišku, k znanju

foto krožek OŠ Ketteja in Murna

O Prešernu

Rodil se je, živel, umrl.

Rodil se je sin propadajočemu kmetu, živel je mlad, nesrečen pravnik, umrl pesnik.

Pesnik, ki je dal slovenskemu ljudstvu zaklad, s katerim se je obogatila slovenska literatura.

V življenju ni bil srečen. Bridke izkušnje in grenka razočaranja, ki so ga spremljala skoraj vso njegovo življenjsko pot, so vlila v njegove pesmi še več življenja. Kakor so se vselila razočaranja, tako so nastajale nove in nove pesmi. Pesmi, med katerimi gotovo poznaš dve ali tri tudi ti. Grenko razočaranje in ljubezni je nanizalo sonetni venec, sonete ljubezni. Ob njih so soneti in pesmi nesreče, pesmi, v katerih si pesnik želi smrt.

Umrli je, a še vedno živi. Živi v pesmih. Vzeml v roke Poezije in zaživel bo tudi v tebi...

VIDA KOVAČIČ, 8. č 1968-69

Prešeren. Ime, ki se je ohranilo skozi stoletje, pretkano in zmaličeno od težav in tegob: ime, ki je navdušilo premnoge pripadnike mlajše in starejše generacije. Njegovo ime se je oglašalo v suhih in lačnih grlih zatiranih, v junaških pesmih partizanov...

DUŠAN KRIČEJ, 7. a 1970-71

Koga imam najrajši

Najrajši imam očka, mamico in sestro. Rada imam tudi sestrčno Valentino. Valentina je stara pet mesecev. Zelo rada se smeje pa tudi joče, da pravi babica, da bodo vse miši ušle s podstrešja. Mamico, očka in sestrco imam rada

zato, ker skrbijo zame. Rada imam dedka in babico, a škoda, ker sta daleč od nas. Dobro bi bilo, da bi se vsi ljudje imeli radi med seboj. SUZANA PULEC, 2. r. 1977-78

In kdo ve

Ljubezen priteče po srebrnih kapljicah,
v tihem žuborenju
razlite vode;
v dno mojega srca,
v kratkem že pomalo vzplamtevajo
čustva
in kdo ve
za bistrino njenih voda,
za svežino poljubov,
za brezkončno srečo.
Daleč je vse to
in veter mi daje slutiti
njeno bližino
s svojim prozornim šepetanjem.
Prepričuje me,
da čakam,
in poslušala ga bom.

Romana Zrnec 8. b. 1973-74

Sreča

Na svetu je neomejeno število sreč.

Sreča je, če oskrbuješ vrt, pa se ti odpre najlepša roža, le te kar iznenada obdarujejo z lepim darilom, če srečaš prijatelja, ki ga že dolgo nisi videl, če ti uspe razveseliti mamo. Včasih se najde sreča posebne vrste. Imaš recimo srečen dan. Srečen dan je, če zadeneš na loteriji, lahko pa je srečen tudi brez tega. Čisto preprosto je srečen. Hodiš po cesti, pa se ti zdi, da je srečna hiša, srečen veter in srečen dimnik, potem pa so hiša, veter in dimnik zares srečni in to samo zaradi tebe. Sreča, ki nikamor ne pada, je tudi sreča v nesreči. Zlomiš si roko in si lahko še srečen, da si nisi še česa drugega.

Sreč se ne da postaviti v vrsto po velikosti. Velika sreča je največja, pa naj bo zaradi rože ali vetra, mame ali loterije.

NEVA POŽAR, 6. r. 1966-67

Trnova šolska pot Naceta Neznaliča

Rekli so, naj se vam predstavim. To pa res ni težko!

V šoli sem Nace Neznalič — največkrat neznanič, doma pa mi pravijo Nacek, pa tudi drugače, tega ne bi rad že zdaj povedal.

Lahko bi bil zelo priden učenec, če bi ne bilo kino predstav, nogometa, rokomet, košarke, boksa in drugih priljubljenih stvari. No, vidite, tako mi zmanjka časa za učenje, tudi za slovenščino, čeprav je to moj najljubši predmet. Zaradi te stiske časa sva s tovarišico v lanskem šolskem letu pisala športno napoved, jaz v beležko, ona v redovalnico: 1, 2, 2, 1.

Moj oče je zelo natančen, zato mi je hotel izteptati športno napoved iz hlač: oh, žalostno je to, da sem v teh hlačah bil tudi jaz.

VAŠ NACE 1972-73

Dvom in spoznanje

Plesala sem z zaprtimi očmi. Med mladimi mlada — a z občutkom starosti. Bila sem sicer nekoliko slabe volje, a lahko vseeno rečem, da nisem imela vzroka za tako mračne misli. Tisti čas sem razmišljala o življenju... Čutila sem udarce luči, saj so valovi svetlobe kar pljuskali vame. Natančno sem vedela, kje sem, čeprav sem imela zaprte oči. Vrtela sem se v čudnem ritmu in zazdelo se mi je, da je šel svet svojo pot, da sem prišla na razpotje in zapustila življenje... Vse skupaj se mi je zdelo brez smisla. Vse! To, kar človek ima za življenje. Čemu živeti? Za ljubezen! Fraza! Življenje ni vredno ljubezni in tista minuta ljubezni, ki jo preživiš, ni vredna življenja. Čemu torej? Zato, da boš nekoč umrl? To pa vendar nima smisla. Rojstvo — smrt — zgodba brez konca! Nekaj mora biti vseeno vmes! Življenje... Vmes je stoletje pomladi. Vmes je na tisoče belih svetov, ki se odpirajo, vmes je stotine narcis, stotine rek, ki derejo, stotine zvezd, stotine žarkov. Vmes je stoletje poletja — stoletje morja, lepih pogledov, srce, ki trepečejo. In vmes je tisoč dreves, obloženih z zlatom. In sonce, ki odhaja kakor nepozabni prijatelj. In zima in mraz. Mraz zunaj, mraz v srcu in smrt, ki je mraz. To je življenje...

In včasih se namesto belih cvetov pomladi pojavijo vojaški škornji in trdi koraki teptajo cvetje, teptajo cvetje nežne popke in uničujejo pomlad. In namesto poletnih šop-

kov je tu otrok, suh, da mu lahko prešteješ rebra, dvigajoč svoje tenke roke. In namesto zlate pesmi je tudi tiha prošnja po kosu kruha in požirku toplega mleka. Čemu torej živeti?

Srečala sem nekoč slepca in sem pomislila, da slepa ne bi hotela živeti. In vprašala sem ga, kako to, da lahko živi. Odgovoril mi je: »Ker je življenje lepo!« Skušala sem uginiti od kod mu ta misel, vendar brezuspešno. Slepca je življenje lepo, jaz pa se sprašujem čemu živeti...

In spomnila sem se na tisoče drobnih stvari, ker včasih zaradi njih pozabiš na žalost, na nesmisel življenja. In našla sem nekaj, česar ne morem pozabiti. Srečo... Našla sem jo v očeh drugih ljudi. Takrat, ko sem napisala pesmico mami za praznik, ko sem še kot otrok poklonila očku pisano slikanico svojih neumnih risb, ko sem kupila bratu veliko poslikano žogo. Videla sem blisk v njegovih očeh in njegova sreča je bila tudi moja. Sredi plesa sem se spomnila teh malenkosti in v hipu je v meni spet vzcvetela mladost. S tem spoznanjem sem se znova vrnila na pot življenja med ljudi v svet. Širok val glasbe me je zanesel po dvorani in širok val sprostitve je razjasnil moj obraz. Zadovoljna sem se nasmešnila in se potem kar naprej smehljala. To je bil trenutek. Bil je dvom in spoznanje. Kakor življenje...

BREDA KARDELJ, 8. r. 1973-74

Zvečer

Mračni se.

Sonce na zahodu je obarvalo nebo z nežno rdečo barvo.

Tu in tam še poleti kak ptič, zaokroži visoko v zraku in se spusti nazaj k tlom.

Gore, nekje tam daleč, ki jih je sneg že obelil s svojo belino, blestijo v sončnem škrlatu.

Narava diha z blago, mrzlo sapo, ki rahlo maje vrhove dreves. Nekaj listov pade z dreve-

sa, ki je že skoraj golo. Zdi se, da se vsa narava giblje v počasnem, nemem ritmu.

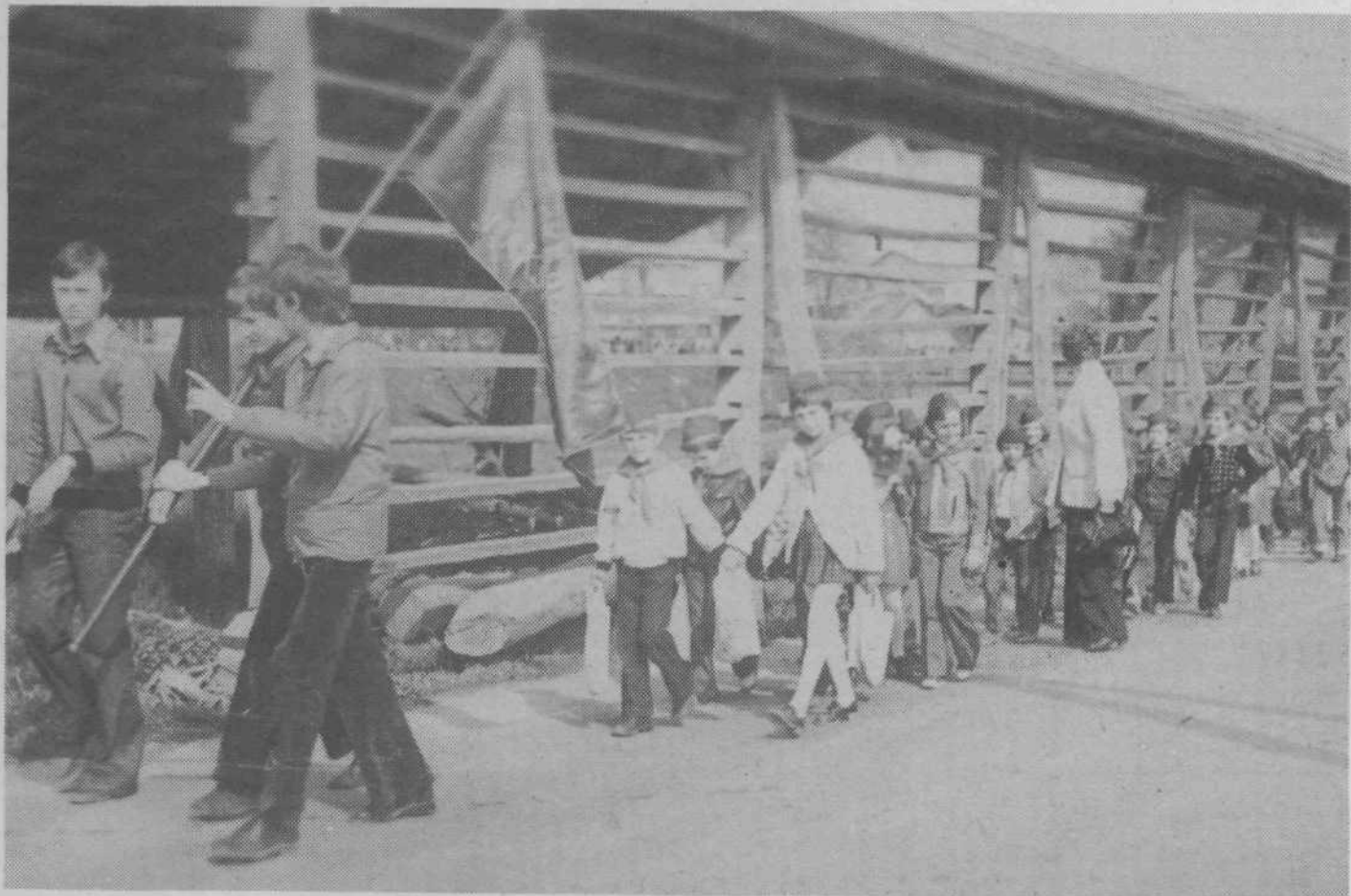
Luna se bojazljivo smehlja nekje nasproti sonca. Le njen prvi krajec meče okrog sebe svetlobo, ki bo kmalu napolnila vse nebo.

Sonce je že zatonilo za gorami. Le ognjenordeč pas še lebdi nizko nad obzorjem.

Vsa narava se je pogreznila v globok sen. Veter še ni zaspal. Vso noč bo bril skoz vrhove dreves. Morda nam bo prinesel snega.

Kdo ve?

MARKO PEČAUER, 7. b. 1976-77

Prapor pa z roko v roki na pohod

foto krožek OŠ Ketteja in Murna

Kozerija

Zapisnik s seje, ki se je nisem udeležil.
Niti slučajno se to ni zgodilo v našem podjetju.

»Dober dan, tovariši. Sklepni smo, Jacek je že na poti, pripravite mu stol poleg mene.«

Nekako takole je naš predsednik odbora za usklajevanje dela odborov odprl 197. sejo.

Dnevni red — običajen, tj. pregled zapisnika zadnje seje, obravnava srednjeročnega načrta razvoja penkalov, kulijev in (morda? dragih) darilnih nalivnih peres. No, pri tretji točki naj bi obravnavali sprejem novih izprašanih (včasih smo temu rekli: kvalificiranih) delavcev; pa je zatulila sirena (petek je, ob 14. uri) in zato najbolj primeren čas za 197. sejo odbora za usklajevanje dela odborov.

To ni uvod, kajti med splošnim esperantistično-mednarodnim klepetom je moje neprisotno uho zaznalo:

1. Milka Marici: »Veš da je tvoja obleka perfektna?! Si jo kupila na razprodaji?« (Sledi »ravs« — in moje poklicne kamere ni bilo zraven, škoda!)

»Mir, prosim, prvo točko smo opravili, gremo naprej. Pa zakaj — hudiča — tulijo te sirene, ko imamo tako važno sejo?«

2. Jožica Štefiliji: »Ti, ta naš predsednik Mukotrpč je pa res zarentačil. Mu vodna črpalka na audiju še vedno pušča? Ko je moj Fonzelej kupil folksvagen, se je zaklel, da vodne »pumpe« sploh ne bo pogledal. (OPOMBA STROJEPI-SKE: avtomobili tovarne VW imajo zračno hlajenje.)

»Dobro, poročevalec za drugo točko je, je, je (predsednik pogleda v fotokopiran sinopsis seje in ker ne najde imena)... je: tovariš Neobriti Razkuštranc.«

»Ni res, jaz sem poročevalec za tretjo, ponavljam, za tretjo točko in vas lepo prosim, če bi bila čimprej na vrsti, ob 23. uri 57 minut moram gledati satelitski prenos boksa. Lepo prosim.«

Ad. 1. Marica Milki: »Kaj si rekla, moj novi kostim sem kupila na razprodaji? Ti nisem že na 137. seji povedala, da ne hodim na razprodaje?«

Predsednik Mukotrpč je zapičil šele deveti črk v pepelnik (za 27 US dol.) in dal besedo Jakcu, livriranemu šoferju THE naše firme.

»Se oprostam, prihajam direktno z zahoda, nespočit sem in tole kilo papirja na 197. sejo sem prinesel s sabo v zaprti ovojnici. NAJ MI BO OPROŠČENO! Nisem pripravljen za sejo.«

Predsednik Mukotrpč se presedla na običajnem stolu, na kakršnih sedimo navadni uradno oklicani in priznani uredniki, dekomolčarji in tudi sicer služabniki naše delovne organizacije. Bralci, oprostite: Mi smo režijci, neproduktivci!

Ad. 2. Štefilija Jožici: »Pa kaj je danes. Kar kregati se mislijo. Trak na tisti škatlji iz plastike pa kar teče. Na 198. sejo pa ne bom prišla. Saj veš, zob 7 levo zgoraj me daje in moj domači uslužbenec (beri: mož) pravi, da bi bilo dobro usekati enega plavega (longplay plošča: Blue Monday).«

Namestnik predsednika Trpimukič: »Predlagam, da gremo na tretjo točko. Torej točka 3. (Medtem je odšel predsednik Mukotrpč na za-služeno kavico — šesto od 11. ure 47 minut — in to seveda po posebnem naročilu.)

Ad 1-II.: Tega pa res ne razumem. Moje skri-vališče ved in znanja (je mogoče mislila nastavek za krasno lasuljo?) mi zamenjavo delovnega predsedstva ne dopušča. Pa dobro, zakaj ne poveš, da si tudi ti bila na zahodu? Tvojo garderobo mislim!«

Odgovor preslišan, po presenetljivi naglici se je vrnil predsednik Mukotrpč in povzel:

»Tovariši, stvar je taka. Ali pa takale. V naši tovarni imamo ljudi, oprostite: delavce, ki že kar po pol stoletja delajo. Kaj se to pravi! 50 let v to-vami. Mladi, uka in dela željni pa čakajo na nji-hova mesta. Predlagam, da jim ponovno damo odpravnino; ne ene, TRI jim dajmo, pa bomo re-šili vloge na naš odbor.

Ad 2-II. Jožica Štefici: »Veš, moja šefica mi je včeraj rekla, da sem po 26 letih v tovarni zanič. Si predstavljaš? Meni, ki sem že toliko najlepših let pustila tu in še lanskim nadur mi niso v celoti izplačali! Packarija.«

»Torej, kaj storiti? Bomo naše najzvestejše in najstarejše sodelavce vrgli mimo vratarnice — ali ne? Meni OSEBNO se smilijo, naša kadrov-ska pa ima prav za ta mesta že četrti kilogram prošnji.«

»Takole pravim,« se oglasi orodjar Venc, dvigne desno šapo in bi udaril po mizi, če se ne bi oglašil mili glasek iz TOZD 1888: »Oprostite, nova sem tukaj v vaši delovni organizaciji z neo-mejeno solidarnostno odgovornostjo. Moja fa-kulteta mi je dala osnovno teoretično znanje o medsebojnih, torej človeških odnosih. Vem, da je v praksi to drugače. Zato želim obrazložitev, kako je s to zadevo.«

Predah. Nič razprave.

Ad 1-III. Milka Marici: »Veš, možu bom za rojstni dan kupila najnovejši tip arabske pipe. Tako za 25 DM. Naj kadi pipo, Kent mi preveč smrdi. Kaj nima tudi tvoj stari kmalu obletnice?«

Razprave ni in ni. Čehljajo se, Makselj s slu-škalko posluša radio in se včasih namrdne. Morda je tekma.

Ad 2-III. Jožica Štefiliji: »Je že tako. Za likvid-nost in stabilnost je treba skrbeti. Si že zame-njala zavese v vikendu? Včeraj sem bila mimo-gredé v mestu in sem videla ene prima. Bomba. Niti koščka vzorca mi niso dali. To je packarija.«

Ad 1-IV.: »Ti, poglej jo no, kako se repenci s fakulteto. Ja, saj je to res šola. Ampak mi — smo pa vosek? Ti, res sem kupila na razprodaji, po-ceni je bilo, samo 170 starih jurjev.«

»Ampak tovariši,« sta enoglasno skušala prekiniti intimne tozdovske — ženske — nego-spodarske — negospodarne pogovore pred-sednik Mukotrpč in njegova desna roka Trpi-mukič.

Ad 2-IV. (Ugotovite sami, kdo je koga prej ogovoril — Štefica Jožico ali Jožica Štefico) »Ti, tvoja šefica je sicer v redu babnica, le preveč bolniške ima. Kaj ji ženska mašinerija ne dela dobro?«

Mir in posluš, prosim. Gre za glasovanje. Naš odbor za usklajevanje dela med odbori naj naj-prej sprejme sklep: Vsi glasujemo, da damo našim strokovnim službam nalogo, naj izdelajo osnutek predloga pravilnika o izvajanju pravilni-kov.

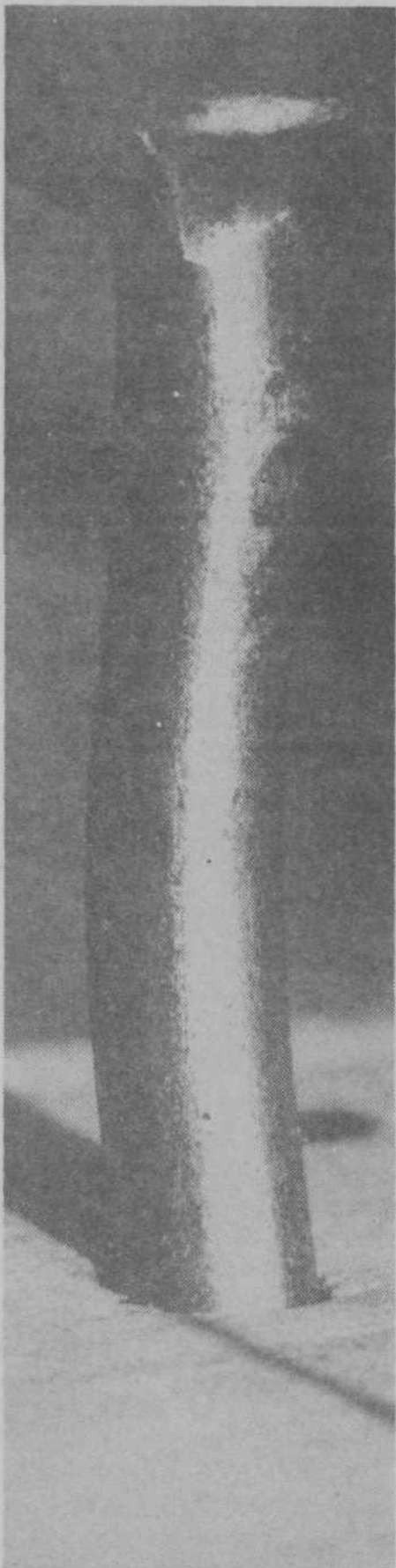
Drugič: Glasujemo za to, da tisti, ki so v naši to-varni nad 50 let, lahko brezplačno narežejo ro-žice, ne, cel šopek vrtnic na našem tovarniškem dvorišču. O tem naj sestavijo zapisnik, razmno-žijo v našem preokupiranem fotokopirnem stroju in kopije dostavijo: 1. upravni službi, 2. vratarjem, 3. brusilcem, 4. gasilcem, 5. našim oddaljenim obratom (do 60 km zunaj Ljubljane), 6. dvoriščnim delavcem in 7. ču ostane še kak izvod, še naši informativni službi.«

Potem se je seja le premaknila. Kurir je tova-rišu Trpimukoviču prinesel modro ovojnico in ko jo je odprl, se je vsulo na mizo za pest značk. Poželjivi pogledi z vseh koncev so jih lizali. »Saj res,« se je ojunačil in spomnil predelavec Iš-tvanovič Ištvan in predlagal: »Že toliko časa nismo dali delati tovarniških značk. Ja, k Berto-niju v Milano bomo poslali komercialnega, naši izdelovalci niso dovolj kvalitetni.«

Naj, bralec, oprost, kljub poklicni dolžnosti sem zvedel za edini sklep seje: dobili bomo novo značko!

Na seji nisem bil. Zaman sem se trudil dobiti vabilo. Nisem bil obveščen. Zato pa so poskrbeli naši delavci, ki so stopniško za stopniško prinašali svoja zapažanja v prostorček, kjer mi je zaukazano delovno mesto. Ne boste me našli, čeprav sem stalno med vami. Takle zapisnik je BIL (čeprav sovražim podrednike) lahko tudi iz... ampak jaz ga nisem pisal.

Prisluškoval: JAGR

Zadeti ali ne zadeti, to je zdaj vprašanje

foto Dušan

NAŠA SKUPNOST — 25. MAJ

Umetniška priloga. Ureja komisija pri uredniškem odboru Nsk, zanjo odgovarja Marjan Moškrič.